

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ
УКРАЇНИ**

вул. Городецького, 13, м. Київ, 01001
Тел.: +380 44 278-37-23, факс: +380 44 271-17-83
E-mail: themis@minjust.gov.ua
<http://www.minjust.gov.ua>
Код ЄДРПОУ 00015622

**Народному депутату України
Мельнику С.І.**

вул. Грушевського, буд. 5,
м. Київ, 01008

№ _____
На № _____
┌ _____ └

Шановний Сергію Івановичу!

У відповідь на Ваш запит від 07 лютого 2018 року № 967/18, оголошений на засіданні Верховної Ради України 09 лютого 2018 року, щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) в межах компетенції повідомляємо таке.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (далі – Закон України) рішення Європейського суду є обов'язковим для виконання Україною.

Проблема тривалого невиконання рішень національних судів, про яку Ви зазначаєте у своєму запиті, існує в Україні десятиліттями та, на жаль, не втрачає своєї актуальності.

15 жовтня 2009 року Європейський суд ухвалив рішення у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» (заява № 40450/04), у якому констатував, що проблема невиконання рішень національних судів в Україні носить системний характер, і що встановлені «порушення є наслідком несумісної з положеннями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) практики, яка полягає в систематичному невиконанні державою-відповідачем рішень національних судів, за виконання яких вона несе відповідальність і у зв'язку з якими сторони, права яких порушені, не мають ефективних засобів юридичного захисту» (п. 4 резолютивної частини рішення).

Європейський суд також застосував процедуру «пілотного» рішення, постановивши, що протягом року з дня ухвалення вказаного рішення держава-відповідач повинна вирішити встановлену проблему та забезпечити всім заявникам, а також іншим особам з аналогічними скаргами ефективні засоби захисту від вказаних порушень.

Саме через цю проблему Україна довгий час займала перше місце серед держав-членів Ради Європи за кількістю звернень до Європейського суду.

Однак ситуація змінилася з ухваленням Великою Палатою Європейського суду рішення у справі *«Бурмич та інші проти України»* (заяви №№ 46852/13 та інші).

У цьому рішенні Європейський суд постановив вилучити зі свого реєстру (strike out) 12 148 заяв, які стосуються системної проблеми невиконання рішень національних судів в Україні та передати їх Комітету міністрів Ради Європи, який здійснюватиме подальший нагляд за їх виконанням в контексті вжиття заходів загального характеру.

Відповідно до резолютивної частини цього рішення Європейського суду 12 148 справ цієї групи розглядатимуться в рамках зобов'язань, які Європейський суд визначив для України ще у пілотному рішенні у справі *«Юрій Миколайович Іванов проти України»*.

Відповідно до статті 2 Закону України порядок виконання рішень Європейського суду визначається цим Законом, Законом України «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами з урахуванням особливостей, що передбачені вказаним Законом.

Стаття 1 Закону України визначає, що рішенням Європейського суду є:

а) остаточне рішення Європейського суду з прав людини у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції; б) остаточне рішення Європейського суду з прав людини щодо справедливої сатисфакції у справі проти України; в) рішення Європейського суду з прав людини щодо дружнього врегулювання у справі проти України; г) рішення Європейського суду з прав людини про схвалення умов односторонньої декларації у справі проти України.

Відповідно, рішення Великої Палати Європейського суду у справі *«Бурмич та інші проти України»* про вилучення Європейським судом справ зі свого реєстру є рішенням, яке не підлягає виконанню відповідно до процедури, встановленої Законом України.

Слід зауважити, що Міністерство юстиції України неодноразово звертало увагу органів влади на необхідність вирішення проблеми невиконання рішень Європейського суду в Україні. Зокрема, з метою вирішення встановленої Європейським судом проблеми Міністерство юстиції України розробило кілька

законопроектів, спрямованих на створення ефективної системи виконання рішень національних судів.

Міністерством юстиції було подано до Кабінету Міністрів України проект Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», який було прийнято Верховною Радою України 05 червня 2012 року № 4901-VI.

Зокрема, Законом запроваджувався механізм, за яким виконання судових рішень про стягнення коштів з державних органів, підприємств, установ чи організацій, боржника-юридичної особи, примусова реалізація майна якого забороняється, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, у разі якщо неможливо виконати рішення за рахунок боржника.

Однак у зв'язку з недостатністю коштів у Державному бюджеті на виконання рішень національних судів, боржниками за якими є держава, у Законах України про Державний бюджет України на 2015-2018 роки передбачено норму щодо розстрочення заборгованості на більш ніж 7,5 мільярдів гривень шляхом видачі державних казначейських векселів, порядок реалізації якої затверджено постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання виконання рішень судів, що гарантовані державою, а також рішень Європейського суду з прав людини» від 16 вересня 2015 року № 703.

Крім того, 09 серпня 2017 року Кабінетом Міністрів України була прийнята постанова № 591 «Про утворення міжвідомчої робочої групи з вирішення проблемних питань, пов'язаних із виникненням заборгованості держави за рішеннями судів» (щодо справи «*Юрій Миколайович Іванов проти України*» та групи справ «*Жовнер проти України*»). Указана міжвідомча робоча група (далі – МРГ) в результаті роботи має розробити стратегію погашення заборгованості держави та запобігання її виникненню.

10 жовтня 2017 року відбулося перше засідання міжвідомчої робочої групи, а станом на цей час Міністерством юстиції вже розроблено проект стратегії, який було надіслано членам МРГ та іншим зацікавленим державним органам (*проект додається*). Зокрема, проект стратегії було надіслано народним депутатам України Сидоровичу Р.М., Алексєєву І.С. та Амельченку В.В. Крім цього, проект стратегії було надіслано Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

Отримавши пропозиції та зауваження державних органів, їх було узагальнено та надіслано Кабінету Міністрів України та членам МРГ. Наразі здійснюється підготовка до наступного засідання МРГ.

Щодо сум коштів, сплачених з державного бюджету на виконання рішень Європейського суду повідомляємо, що за наслідками розгляду справ проти України, на виконання рішень Європейського суду Міністерство юстиції з початку 2014 року сплатило з бюджету 1 483 623,76 грн. Відповідно до

кошторису на 2018 рік на зазначені цілі передбачено бюджетне асигнування у розмірі 802 944 600 грн.

Звертаємо Вашу увагу, що станом на 22 лютого 2018 року згідно фінансової та бюджетної звітності Міністерства юстиції заборгованість України з виплати справедливої сатисфакції, присудженої Європейським судом, та заборгованість з виконання рішень національних судів за КПКВК 3601170 «Платежі на виконання рішень закордонних юрисдикційних органів, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України» відсутня.

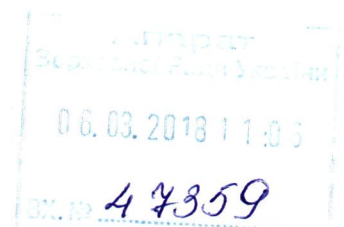
Беручи до уваги вказане вище принагідно звертаємось до Вас із проханням розглянути додані до цього листа документи та надати свої зауваження і пропозиції.

Додаток: на 11 арк. в 1 прим.

З повагою,

**Заступник Міністра –
Уповноважений у справах
Європейського суду з прав людини**

Іван ЛІЩИНА

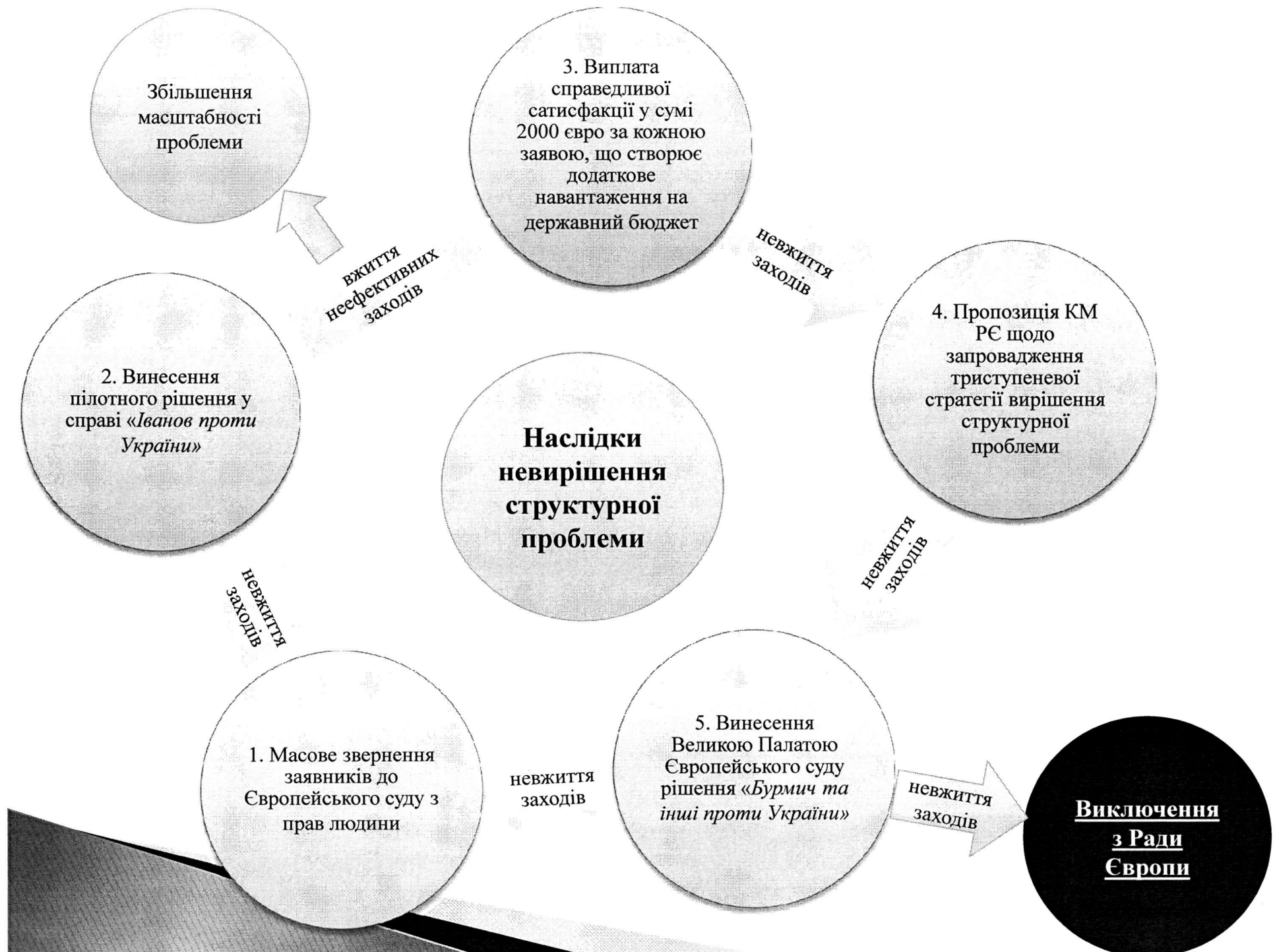

Проблемні питання, пов'язані з виникненням заборгованості держави за рішеннями судів

Законодавство, що закріплює гарантії, не забезпечені можливостями державного бюджету, а також встановлює мораторії

Проблема виконання рішень національних судів зобов'язального характеру щодо перерахування соціальних виплат та щодо відмови у зміні способу і порядку виконання рішень

Відсутність достатнього фінансування закріплених законодавством гарантій, а також видатків на виконання рішень проти держави

Рішення Комітету міністрів Ради Європи щодо необхідності запровадження триступеневої стратегії

1.

- **Обрахувати суму заборгованості, яка виникла у зв'язку з невиконаними в Україні рішеннями** За інформацією, наданою державними органами, загальна заборгованість за рішеннями національних судів, відповідальність за які несе держава, становить близько 31 млрд гривень

2.

- **Запровадити схему виплат з певними умовами або яка містить альтернативні пропозиції для забезпечення виконання рішень, які все ще залишаються невиконаними**

Законом України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» держава гарантує виконання рішення суду про стягнення коштів та зобов'язання вчинити певні дії щодо майна, боржником за яким є: державний орган; державні підприємства, установа, організація; юридична особа, примусова реалізація майна якої забороняється відповідно до законодавства

Законами про державний бюджет на 2015-2018 рр. передбачено розстрочення заборгованості за рішеннями національних судів у розмірі 7,5 млрд грн, шляхом видачі державних казначейських векселів. Порядок реалізації вказаних норм визначено постановою КМУ від 16.09.2015 №703 «Деякі питання виконання рішень судів, що гарантовані державою, а також рішень Європейського суду з прав людини», постанова КМУ від 12.07.2017 №522 “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо виконання рішень суду, які гарантовані державою”

3.

Внести необхідні зміни до державного бюджету України для того, щоб відповідні кошти стали доступними для:

ефективного функціонування зазначеної вище схеми виплат;

запобігання виникненню ситуацій невиконання рішень національних судів, ухвалених проти держави або державних підприємств; а також розробити необхідні процедури для гарантування належного врахування бюджетних обмежень при ухваленні законів

- **Необхідно постійно передбачати кошти на зазначені цілі та запровадити дієвий контроль за прийняттям законодавства щодо пільг з метою узгодження з можливостями державного бюджету**

The diagram consists of a central circle at the top connected by lines to three circles below it. The top circle is shaded and contains the title. The bottom-left circle is also shaded and contains text about a budgetary program and court decisions. The bottom-right circle is shaded and contains text about a budgetary program and foreign court decisions. The bottom-center circle is unshaded and contains text about direct debtors. A decorative graphic is in the bottom-left corner.

***Існуючі шляхи
виплати
заборгованості***

За бюджетною
програмою КПКВК
3504040

«Заходи щодо
виконання рішень
суду, що гарантовані
державою»

За бюджетною
програмою 3601170

«Платежі на
виконання рішень
закордонних
юрисдикційних
органів, прийнятих за
наслідками розгляду
справ проти України»

Безпосередньо
боржником

Причини неефективності функціонування ЗУ «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень»

НЕДОСТАТНІСТЬ КОШТІВ

Станом на 19.01.2018
загальна кількість рішень,
виконання яких
гарантується державою, за
бюджетною програмою
КПКВК 3504040 становить
169,5 документів у розмірі
4,612 млрд грн
При цьому на 2018 рік
передбачено 500 млн грн

МОРАТОРІЇ

Проблеми виконання рішень
судів у зв'язку з дією
мораторіїв, встановленою
законодавством, зокрема
практика непередання таких
рішень ДВС до ДКСУ у
зв'язку із
«адміністративними
перешкодами»

ПРОБЛЕМА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ НАЦІОНАЛЬНИХ СУДІВ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Суди відмовляють у
задоволенні заяв про зміну
способу і порядку
виконання рішень
(із зобов'язального
характеру на монетарний)

**Вирішення структурної проблеми: цілі, яких
необхідно досягнути**

ЦІЛЬ 1

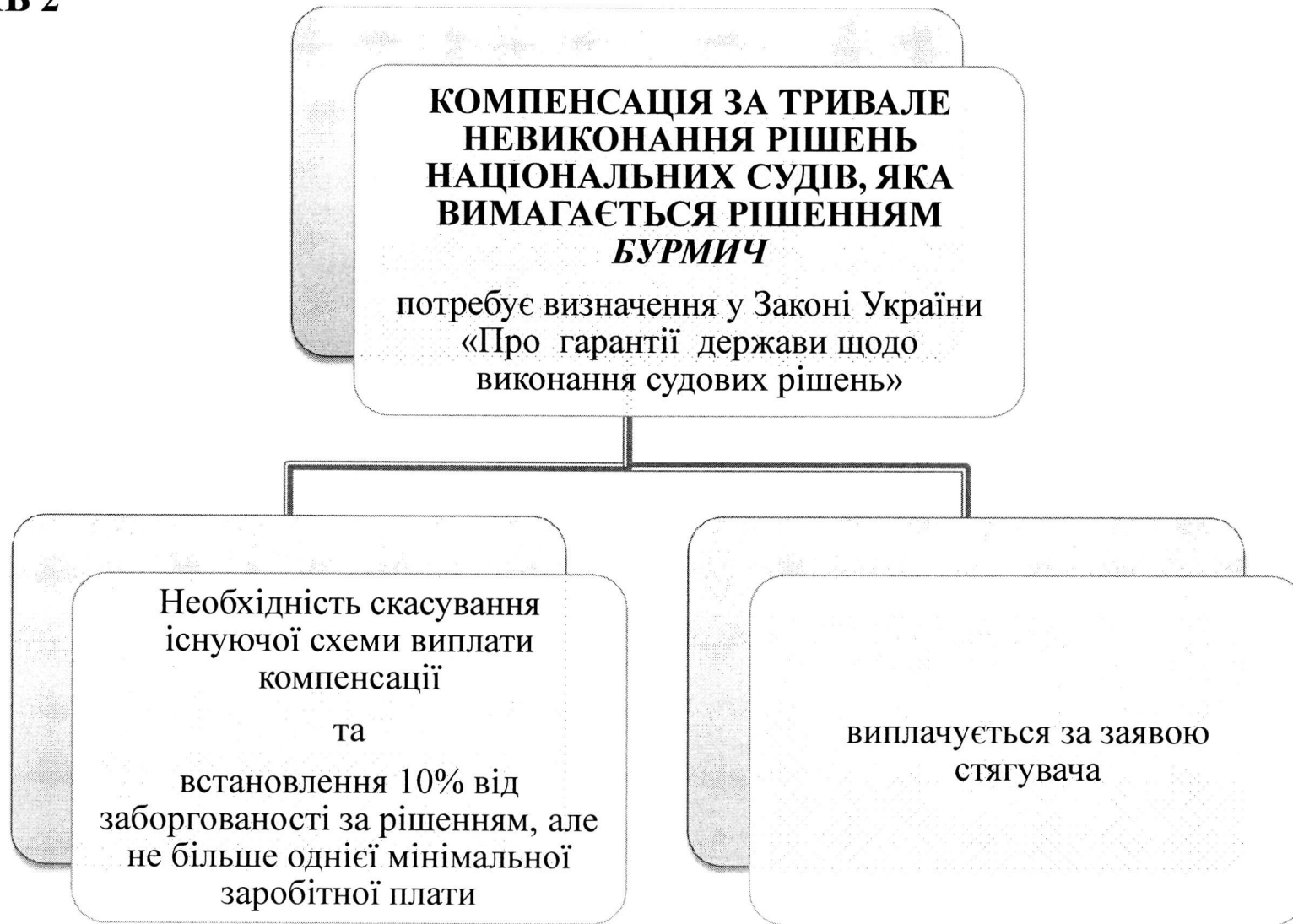
Визначити у грошовому еквіваленті розмір боргу за рішеннями національних судів, винесених проти держави

встановити 6-ти місячний граничний строк подання стягувачами рішень національних судів, винесених до 01.01.2018, для виконання відповідно до ЗУ «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень». Положення потребує узгодження з процесуальними кодексами та із встановленим ЗУ «Про виконавче провадження» в частині строків пред'явлення виконавчих листів на виконання

передбачити в ЗУ «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» право державних виконавців звертатися до боржника з вимогою визначити суму заборгованості за рішеннями зобов'язального характеру

внести зміни в ЗУ «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», ЗУ «Про виконавче провадження», ЗУ «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»

ЦІЛЬ 2

ЦІЛЬ 3

Вирішення питання щодо погашення існуючої заборгованості держави перед стягувачами

```
graph TD; A[Вирішення питання щодо погашення існуючої заборгованості держави перед стягувачами] --> B[На підставі визначеного розміру боргу (див. Ціль 1) встановити графік погашення заборгованості (ДКСУ, Мінфін)]; A --> C[Провести інформаційну кампанію щодо переваг отримання векселів в рахунок погашення боргу держави (Мінінформполітики, Мінфін, ДКСУ, Мінюст)]; B --> D[Узгодити фінансування поточних видатків бюджетної програми з графіком погашення заборгованості, при цьому врахувати необхідність погашення векселів та сплати за ними відсотків (Мінфін, КМУ, ВРУ)]; C --> D;
```

На підставі визначеного розміру боргу (див. Ціль 1) встановити графік погашення заборгованості (ДКСУ, Мінфін)

Провести інформаційну кампанію щодо переваг отримання векселів в рахунок погашення боргу держави (Мінінформполітики, Мінфін, ДКСУ, Мінюст)

Узгодити фінансування поточних видатків бюджетної програми з графіком погашення заборгованості, при цьому врахувати необхідність погашення векселів та сплати за ними відсотків (Мінфін, КМУ, ВРУ)

ЦІЛЬ 4

- Виконати рішення національних судів щодо заявників, заяви яких включено до рішень ЄСПЛ у справі «Бурмич та інші проти України» (ідентифіковані у додатку 1 до рішення) за рахунок коштів, передбачених на виконання рішень ЄСПЛ. Виконання не ідентифікованих рішень здійснюється відповідно до Закону України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень»;
- ДВС провести інвентаризацію невиконаних рішень національних судів, які підлягають виконанню за раніше винесеними рішеннями ЄСПЛ, та вжити заходів щодо їх виконання протягом 2018 року.

ЦІЛЬ 5

Попередження щодо виникнення проблеми у майбутньому

Створити реєстр пільговиків та використовувати його інформацію при плануванні видатків бюджету (Мінсоц, Мінфін)

Запровадити систему моніторингу законопроектів та чинного законодавства на предмет встановлення додаткових пільг та їх узгодженості з можливостями бюджету, а також введення мораторію. Створити Урядовий бюджетний комітет (відповідальний орган КМУ) та підсилити ефективність роботи бюджетного комітету ВРУ

Здійснити моніторинг рішень про стягнення коштів, винесених щодо державних органів на користь приватних осіб, з метою ідентифікації причин утворення заборгованості, визначення шляхів подолання цієї проблеми та повідомлення про результати МРГ (Органи державної влади)

Опрацювати питання запровадження механізму фінансування існуючих та/або встановлення нових пільг в межах визначеної в бюджеті квоти

Встановити абсолютну заборону на прийняття законодавства, яке перешкоджає виконанню рішень (мораторіїв) та встановлює гарантії не підкріплені державним бюджетом, скасування вже діючого подібного законодавства (ВРУ)